

Allmogebröllopet, del II, bröllopfesten

Här fortsätter beskrivningen av ett bröllop i Västerhaningetrakterna för flera hundra år sedan, saxat ur Gustaf Westerins bok från 1897.

Det framgår inte riktigt vilken exakt tid det handlar om, troligen i sekelskiftet 17-1800 talet.

Inledningen till denna artikel finner du här: [Ett allmogebröllop, del I](#)

... bröllopfesten, varade i flera dagar, ett rysligt supande, redan på vägen...

Ett stycke från gården möttes bröllopskaravan af värdarne för dagen, som mottogo gästerna med "välkomstsuppen", som utgjordes af en rykande glögg. Ingen tilläts undandraga sig, och först när de sista i tåget fått sin "knäpp", tilläts detsamma att åter sätta sig i rörelse fram till husets trappa. Här bjöds

"kyrksuppen", som ej heller någon fick underlåta att taga.

Sedan gästerna väl kommit in i bröllophuset och afpälstat sig, lästes af prästen en kort bön öfver de nygifta, som därpå mottogo gästernas välönskningar. Därefter bjöds "middagssuppen" med tilltugg af smör och bröd och den därtill hörande salta skiflaxen, hvilket allt nedsköljdes af skummande, hembrygdt öl.

En 6 timmars middag väntade...

Härefter kände man sig någorlunda stärkt att sätta sig till middagsmåltiden, som oftast varade i 5 a 6 timmar. Bordet var dukadt i hästskoform. I högsätet, midt för dörren till förstugan, tog brudparet rum med präst och prästfru på hvar sin sida, så den inbjudna släkten allt efter nära skyldskap, männen på ena sidan, kvinnorna på den andra. Bordsättningen tog rundlig tid, ty till pjäsen hörde ett förtvifladt

krusande, som gränsade till det löjliga.

Maträtterna serveras med musik...

Hvarje maträtt "spelades in" Detta tillgick så att värdarne, då de buro in de stora rågade faten, företrädde af spelmännen, som uppstämt en marsch eller något annat omtyckt stycke, under högtidliga miner och gravitetiska steg, under höjande och sänkande de väldiga faten allt efter takten, frambärs nu maten af värdarne till bordsgästerna. Efter kommo värdinnorna och besörjde upppassningen. När ätningen väl kommit i gång, afträdde värdar, värdinnor och spelemän, för att vid nästa maträtts inbärande förnya samma uppträde. Till hvarje rätt måste supas.

Brännvinet och ölet dracks ej i glas utan det förra i mindre silfverbägare, s.k. "kappar", och det senare i stora silfverpokaler, hvilka gingo från mun till mun. Hvarje bonde satte på den tiden sin ära i att äga ett större eller mindre antal sådana bägare, hvilka vid dessa tillfällen utlånades. I allt har den svenske bonden från åldriga tider varit konservativ. Så äfven med matsedeln vid dessa högtider. Än i dag följes i det närmaste samma ceremoniel och matsedel som vid århundradets början.

En dylik hade och har än i dag följande utseende:

- 1. Kokt gädda med sås, förr alltid, nu oftast utan potatis, hvilken sällan fanns vid dessa måltider, emedan det skulle varit allt för fattigmansaktigt;*
- 2. Oxkött med samma slags sås;*
- 3. Soppa med rötter eller klimp;*
- 4. Oxstek med rödbetor;*
- 5. Svinstek, ju fetare dess bättre;*
- 6. Mandeltårta;*
- 7. Smörbakelse och slutligen på allt detta,*
- 8. Risgrynskaka, hvarmed ett förnämligt bondkalas alltid slutade.*

Och så några supar till...

Under all denna välfägnad hörde till värdens göra att tillse, det "kappen" flitigt brukades; hvarje rätt skull i ha sin lilla "pärla". Så fanns "fisksupen, steksupen,

kaksupen" o.s.v.

Endast en skål dracks, den för brudparet och följde alltid under uppehållet mellan de båda stekrätterna.

Dags att betala...

Därvid påmindes de närvarande om de kostnader, som ett nygift par alltid möttes af vid sin bosättning-, och uppmanades gästerna därför att bidra till "brudskålen". Nu måste plånboken upp och mer eller mindre af dess innehåll läggas å de tallrikar, hvarå gåfvorna uppsamlades. De närmaste släktingarne gåfvo ofta något in natura, såsom "ett kriter", en gris, silfverskedar o.d.

Dans, kvällsvard och sängdags...

Så snart salen blifvit utröjd och bockar, bänkar och bord utburna vidtog dansen, som gaf en "god motion på maten" och pågick i ett till nästa dags ljusning.

Efter ett således grundligt nedstampande af maten hade aptiten återkommit och kl. 3 a 4 på morgonen serverades kvällsvarden, som dock snart var öfverstökad, och så var det sängdags.

De i granngårdarna boende gästerna gingo till sitt, men de öfriga herbergerades på stället. Saken tages än i dag ganska enkelt. Några bolster bredas ut öfver salsgolfvet i en rad från vägg till vägg, därpå en hufvudgård och så några täcken, och "syskonbädden" är färdig, och snart får man se den ene efter den andre försvinna i de djupa bolstren. Våldiga snarkningar och äkta kvickheter tillkännage dock, att de ännu befinna sig i denna vansklighetens värld. För öfrigt infinna sig snart värdarne för att bjuda "loppsupen", hvar till allmänt lystras. Så småningom tystnar det dock — för en stund, och snart är sällskapet åter på benen.

Dag två inleds med frukost och toddy...

Dagen börjar med en bastant frukost, gubbarne få sin förmiddagstoddy och ungdomen dansar till dess stormålet är färdigt att dukas, hvilket andra dagen sker först senare mot kvällen. I dag lyser "fruntimbret" i ny toilett, ty till en bröllopsresas många besvär hörde ock att medföra flera omgångar kläder.

Och fortsätter med middag...

Vid stormålet, som skedde efter samma matsedel som första dagen, med den skillnad, att köttsoppan var utbytt mot sötsoppa, fungerade de nygifva som

värdfolk. Till den gamla gästfriheten hörde, att de gäster, som medfört "förning", från bröllopet hemförde s.k. "kaksäck", d.v.s. smakbitar af tårtor och annat bakverk, korf o.d. Ju rikare förningen varit, ju rikligare blef kaksäcken.

Ett dylikt bröllop räckte vanligen i flera dagar, därunder gästerna väl för en eller annan timme kunde aflägsna sig för att efterse eget hem, såvida det ej var för aflägset.

Ingen billig tillställning...

Att dryga kostnader voro förenade med ett sådant bröllop, är lätt att inse. Dessa kostnader drabbade hufvudsakligen brudens föräldrar och sällan aflöpte det med mindre än en eller ett par oxar, några feta får och svin till slakt, samt brännvin och öl tunntals, utom allt annat.

Lite slagsmål hörde till...

I allmänhet förlöpte allt anständigt, utan bråk och gräl; att en och annan tumlade under bordet eller i någon undangömd vrå, ansågs ej illa, ty annars hade det varit "dåligt kalas".

Kyrkans gamla protokollsböcker innehålla dock ett och annat om dessa tillställningars skuggsidor. Den 25 okt. 1778 varnades för fylleri samt orolig och ofredlig lefnad på bröllop och andra kollationer och tillkännagafs att den, som beträddes därmed, skulle först "utkastas på stället". Hjälpte ej detta, skulle han sitta i stocken", och lät han ändock ej varna sig, skulle

han "uteslutas från Herrans nattvard".

Nya lagar och förordningar...

År 1815 förbjöds enligt lag bröllops utsträckande till längre tid än 2 dagar. En ännu äldre plägsed, än de förut beskrifna, var den s.k. "brudstugugången", hvilken bestod däri, att den tillämnade bruden besökte de olika gårdarna för att erhålla gåfvor i spannmål. Den 30 nov. 1731 förehöll pastor loci församlingen, alldenstund (tvärt emot förbud) manfolken voro kvinnfolken följaktiga i deras brudstugugång, att helt och hållet upphäfva en dylik sedvänja. "Församlingen ville dock ej finna sig uti, att öfvergifva den gamla plägseden", men "fastställdes att inga manfolk skulle följa med, vid det straff häradsrätten hade bestämt".

Äfven herregårdarne och prästgården blefvo besvärade af brudstugugång och

sädestiggning. "Allmogen påstod dock enhälligt, att den ej ville frångå en sådan gammal sedvänja, men lofvade att ej besvåra herrskapen därmed."